

Формуємо естетичні компетенції

Єдінова Наталія Пантелеївна

Посада: заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель із зарубіжної літератури Бердичівського міського ліцею №15

Педагогічний стаж: 41 рік.

Стаж керівної роботи: 16 років.

Категорія: вища.

Звання: «вчитель-методист».

Педагогічне кредо: «Учень – це не посудина, яку необхідно заповнити, а факел, який потрібно запалити».

Паскаль

Нагороди

1. Почесна грамота Міністерства освіти і науки України
2. Нагрудний знак «Відмінник освіти України».
3. Диплом II ступеня управління освіти і науки Житомирської облдержадміністрації
4. Почесна грамота комітету Житомирської обласної організації профспілки працівників освіти і науки України.
5. Нагрудний знак «Василь Сухомлинський».

Самоосвіта

Участь у регіональній (не) конференції для шкільних педагогів мініEdCamp VINNITSIA за темою «Інформаційні технології та STEM-освіта».

Тренінг CharacterforKidsTeacherTrainingSeminar.

У 2019 році колектив ліцею разом з заступником директора Єдіною Н.П. почав роботу у пілотному Всеукраїнському проєкті «Соціально-емоційне та етичне навчання», використовуючи міжнародну програму з формування м'яких навичок СЕЕ-навчання. Ця програма розрахована на 6 років. У 2019–2020 н. р. були зроблені перші кроки щодо її впровадження у ліцеї.

Друкується на порталі «Учительський журнал онлайн»: «Розробка уроку зарубіжної літератури у 7 класі за твором О. Гріна «Пурпурові вітрила».

Створила посібник «Збірник літературних диктантів» та навчальну програму курсу за вибором для учнів 10 (11) класів «Мистецьке гроно Бердичівщини» (матеріали затверджені науково-методичною радою ліцею).

Тренінг Character International, Character for Kids and Eastern European Humanitarian Mission (Institute of Postgraduate Pedagogical Education Zhytomyr, Ukraine).

Участь у регіональній (не) конференції для шкільних педагогів афілійований міні- EdCampVerdychivSchool № 6 за темою «Нова українська школа: синергетичний підхід».

Участь у регіональній (не) конференції для шкільних педагогів афілійований мініEdCampVerdychivlyceum № 15 з теми «Формування ключових компетентностей на уроках природничо-математичних дисциплін».

Участь у вебінарі «Використання сучасних європейських технологій у вивченні зарубіжної літератури: Storytelling».

Участь у регіональній (не) конференції для шкільних педагогів магістральний мініEdCampKyiv за темою «Освітня дипломатія».

Навчальна проблема, над якою працюю

Естетичне виховання на уроках зарубіжної літератури засобами формування ключових компетентностей (додаток).

Урок із зарубіжної літератури, 10 клас.

Тема «Гамлет – вічний образ світової літератури»

Мета: формувати компетентності: предметні (спираючись на зіставлення різних інтерпретацій образу Гамлета, довести, що він є вічним образом світової літератури, однією з вічних художніх моделей людини, характерних для всіх часів і народів). Узагальнити уявлення учнів про основні філософські проблеми твору В. Шекспіра та емоційну сутність, естетичне значення трагедії; **формувати** уміння здобувачів освіти висловлювати свою точку зору; розвивати творчі здібності, критичне мислення, мовлення, аналітико-дослідницькі навички; естетичний смак; уміння співпереживати, співчувати; **ключові** (уміння вчитися: навички оцінювання культурно-мистецьких явищ); **комунікативну:** навички роботи в парі та групі; **інформаційну:** навички роботи із джерелами інформації; **загальнокультурну:** прагнення літературної освіченості; світогляд; розуміння естетичного значення трагедії).

Тип уроку: урок застосування знань, умінь та навичок.

Обладнання: портрет В. Шекспіра, видання його творів, ілюстрації до них, літографії та репродукції картин Е. Делакруа «Смерть Офелії», «Гамлет і тінь батька», «Гамлет і Гораціо на кладовищі», М. Врубеля «Гамлет і Офелія»; фотографії В. Висоцького у ролі Гамлета, кадри із к/ф Г. Козинцева «Гамлет»; тексти поезій В.С. Висоцького, Дж. Донна; уривки з увертюри-фантазії «Гамлет» П.І. Чайковського та із однойменної симфонічної поеми Ф. Ліста.

Перебіг уроку

Епіграф уроку

Шекспір – це пророк,
посланий Богом,
щоб провістити нам
таємницю про людину,
про душу людську.
Ф. Достоєвський

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань

Інтерактивна вправа «Знайди відповідь» (робота в парах – взаємоперевірка робіт)

- У якому році створено трагедію «Гамлет» :

а) 1601; б) 1594; в) 1612?

До якого періоду творчості Шекспіра належить дана трагедія:

а) першого;

б) другого;

в) третього?

- Звідки автор запозичив сюжет трагедії:

- а) із сучасного життя;
- б) історичних хронік;**
- в) «Історії Данії» ?
- Де відбуваються події:
- а) Лондоні;
- б) Ельсінорі;**
- в) Вітенберзі?
- Де навчався Гамлет:
- а) у Данії;
- б) у Німеччині;**
- в) у Норвегії?
- Ким був Привид:
- а) батьком Гамлета;**
- б) англійським королем;
- в) братом королеви Гертруди?
- Хто організував змову проти Гамлета:
- а) Полоній і Лаерт;
- б) король і Лаерт;**
- в) Горацію і Розенкранц?
- Хто помирає наприкінці трагедії:
- а) король, королева, Гамлет, Лаерт;**
- б) король, Озрик, Полоній;
- в) королева, Офелія, Марцелл?

III. Оголошення теми і мети уроку. Мотивація навчальної діяльності

IV. Робота над темою уроку

1. Слово вчителя

Створюючи образ принца Датського Гамлета, В. Шекспір спирався на історичні джерела. Насамперед йдеться про легендарного лицаря скандинавських саг Амледа, перша письмова згадка про котрого зафіксована у датському літописі XII століття Саксона Граматика. Шекспір повторив основні сюжетні ситуації легенди. Значно ближчий Шекспірові був герой книги Француа Бельфоре «Трагічні історії», видані у Лондоні у 1608 році. Хоча п'еса англійського драматурга написана у 1600–1601 рр., вчені вважають, що він міг скористатися рукописом Бельфоре. І датським, і французьким авторами змальовано образ середньовічного лицаря, хоча і нетиповий: принц змагається з ворогами не у відкритому бою, як належало б, а виборює перемогу, вдаючись до хитрощів та обману.

Геніальним художнім відкриттям став «Гамлет» В. Шекспіра. Це людина Відродження, гуманіст, який вірить у Бога, привиди (зустріч з тінню батька), глибоко усвідомлює ворожість навколишнього світу. Він бореться, хоча розуміє, що безсилий щось змінити. У цьому парадоксі закорінений біль і відчай Гамлета, його сумніви у сенсі людського життя (відомий монолог «бути чи не бути ?»).

Шекспір майстерно формулює гострі питання суперечливості людського існування.

Це такі питання.

- Чи варто коритися обставинам долі?
- Якщо ні, то яким чином слід протистояти ворожості світу – активно боротися чи відсторонитися від усього і самозаглибитися?
- Що важливіше для Гамлета – кохання до Офелії чи обов'язок перед пам'яттю батька? А що важливіше для кожного з вас – виконати обов'язок перед минулим, чи вибудувати своє майбутнє?
- Чи потребує краса захисту?
- Чи слід боротися за життя, адже кожного рано чи пізно чекає смерть? У чому тоді полягає сенс буття?

Ці філософські питання важливі для кожного з нас, за будь-якої епохи, вони хвилюють і сьогодні. Саме тому вже понад чотириста років трагедія Шекспіра тривожить і викликає захоплення. А Гамлет переступив межі п'єси і став одним із **вічних образів** світової літератури.

2. Виступ учня про «Вічні образи»

«Вічні образи» □– це літературні образи, які за глибиною художнього узагальнення виходять за межі конкретних творів та зображеної в них історичної доби, містять у собі невичерпні можливості філософського осмислення буття (Прометей, Дон Кіхот, Дон Жуан, Ромео та Джульєтта, Фауст та інші).

- Прослуховування уривків музичних творів П.І. Чайковського «Гамлет» та однойменної симфонічної поеми Ф. Ліста, перегляд репродукцій картин Е. Делакруа та М. Врубеля.

3. Постановка проблемного запитання

Чому головний герой трагедії Шекспіра приваблював митців різних епох і країн, надихав не лише письменників, а й художників, композиторів?

4. Коментар

Розгадка криється у геніальному художньому відкритті драматурга: чи не вперше у світовій літературі він зобразив Гамлета внутрішньо роздвоєним, його характер – суперечливим, а вчинки – неоднозначними. У цьому образі нерозривно поєдналися протилежні полюси: добро і зло, Бог і диявол, благородство та підступність. Ось чому в наступні часи митці створювали «власного» Гамлета, намагаючись за допомогою шекспірівського образу пізнати свій час і самого себе.

5. Виступи учнів-літературознавців

1 учень. Ще у драматургії XVIII ст. з'явилися перші варіації на тему шекспірівської п'єси-трагедії О. Сумарокова (1748 р.) та Ж.Д. Дюсіса (1769 р.). Образи цих творів були дуже далекими від першоджерела. Ставлення класицистичного і просвітительського театрів до Гамлета було виражене Вольтером: «...груба, варварська п'єса, котра не припала б до смаку навіть французькій або італійській черні». Відразу філософа викликала велика

кількість смертей у творі. Проте до шекспірівського героя продовжували звертатися і сентименталісти, і просвітителі, і романтики.

2 учень. Згодом до аналізу образу Гамлета звернувся у романі «Роки навчання Вільгельма Мейстера» (1776–1796) Й.В. Гете. У уста свого героя німецький письменник укладає таку характеристику принца: «прекрасне, чисте, благородне, високоморальне створіння, позбавлене сили почуттів, яке гине під тягарем, що ні нести, ні скинути йому не дано». Духовно близьким виявився Гамлет й іншому гетевському героєві Вертеру («Страждання молодого Вертера»).

3 учень. Образ шекспірівського героя з'являється у І. Тургенєва, І. Гончарова, А. Григор'єва, Ф. Достоевського, А. Чехова, серед європейських літераторів – у В. Гюго і Т. Манна. Письменники полемізують із Шекспіром чи погоджуються, розглядають Гамлета як трагічно самотню, внутрішньо багату особистість (Достоевський) або наголошують на його слабкості, нерішучості і бездіяльності (Чехов). Окрім художніх творів, образ принца Датського викликає філософські роздуми у статтях і трактатах. Скажімо, як у нарисі І. Тургенєва «Гамлет і Дон Кіхот» (1860), де письменник зіставляє два вічних образи.

4 учень. «Образ Гамлета у театральному та кінематографічному мистецтві».

Зразок повідомлення учня.

Першим виконавцем ролі Гамлета був провідний трагік трупи Слуг Лорда-камергера – Річард Бербедж. У XVII ст. образ принца Датського втілював Т. Беттертон (1661). Значними подіями у культурному житті туманного Альбіону XVIII ст. стали майстерно виконані роботи Д. Гарріком (1743) і Дж. Ф. Кемблом (1783), а в XIX ст. – Е. Кіном (1814) і Г. Ірвінгом (1864). Роль Гамлета прославила і Сару Бернар (1899). Шалений успіх мав образ принца, створений Дж. Гілгудом (1930) і Л. Олів'є (1937).

Лоренс Олів'є грав Гамлета, позбавленого слабкостей, наполегливого і готового врятувати світ, що гине. Він був національним героєм, воїном, який прагнув захистити порядок.

Джон Гілгуд виявився внутрішньо близький «втраченому поколінню». Він грав розгубленого, розчарованого Гамлета, якого цькують з усіх боків, а він не в змозі подолати душевну кризу.

У Росії спектакль «Гамлет» уперше був поставлений у 1810 р. А 1837 р. пальму першості у виконанні головного героя виборювали П. Мочалов і В. Каратигін. Згодом Гамлета блискуче зіграв В. Качалов.

Надзвичайних успіхів принесла шекспірівська трагедія Московському театру на Таганці 1971 р. Режисер-постановник Ю. Любимов та В. Висоцький у ролі головного героя осучаснили текст, намагаючись зробити його якомога дотичнішим до сьогодення. Спершу Гамлет у чорному светрі і джинсах, з гітарою в руці шокував публіку. Але сміливий експеримент блискуче вдався.

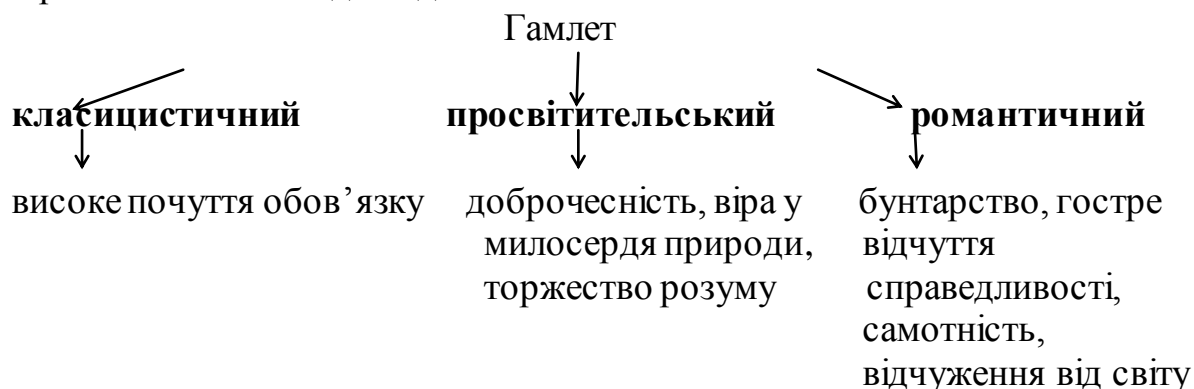
Серед кінематографічних версій «Гамлета» найкращою визнано фільм Г. Козинцева (1964) із І. Смоктуновським у головній ролі.

Слово вчителя

Що ж приваблювало митців в образі Гамлета?

6. Самостійна робота учнів над схемою «Образ Гамлета» (аналіз образу героя літературного твору)

Орієнтовна схема-відповідь:

V. Робота в групах

1. Творче завдання (1 група)

Якби вам довелося створювати скульптуру Гамлета, якою б вона була? Опишіть позу, погляд, одяг, решту деталей.

2. Учні самостійно складають порівняльну таблицю, спираючись на розповідь заздалегідь підготовленого товарища (2 група)

Зразок таблиці:

Дон Кіхот: ↓ віра у добро, утвердження ідеалу, самозречення, безстрашність, воля.	Гамлет: ↓ впевненість у світовому злі, розчарування в ідеалі, скептицизм, самозаглиблення, безвольність.
--	---

3. Робота над віршем О. Блока «Я – Гамлет» (3 група)

Я – Гамлет. Холодеет кровь,
Когда плетет коварство сети,
И в сердце – первая любовь
Жива – к единственной на свете.

Тебя, Офелию мою,
Увел далёко жизни холод,
И гибну, принц, в родном краю,
Клинком отравленным заколот.

- Яким настроєм пройнята поезія?

- Сформулюйте її головну думку.

- З яким епізодом шекспірівської трагедії співзвучний твір Блока?

7. Перевірка роботи учнів у групах

8. Коментар учителя до вірша О. Блока «Я – Гамлет»

Вірш був написаний 1898 р. під враженням від спектаклю. Поет-символіст ототожнює себе з принцем, який загинув від підступності та

віроломства, а свою дружину Л. Менделєєву – з чистою і прекрасною Офелією. Душа Блока, як і Гамлета, зранена тисячами розчарувань, підозрінь, зрад, відчуженістю коханої. Тому і виникає наприкінці твору думка про передчасну смерть.

Початок ХХ століття був буремним і складним. Криза матеріалістичного мислення зумовила глобальні зміни в економіці, політиці, моралі, науці, мистецтві. Перед кращими умами людства знову постало гамлетівське «бути чи не бути?». До його образу звертаються і письменники-реалісти, і модерністи. Розірваний час і збурені душі на тлі розчахнутого життя.

Гамлетівські мотиви відлунюють у поезії **О. Мандельштама**:

*Век мой, зверь мой, кто сумеет
Заглянуть в твои зрачки
И своею кровью склеит
Двух столетий позвонки?*

«Век»

Вони відбиваються у ліриці **М. Гумільова**:

*Крикну я...но разве кто поможет,
Чтоб моя душа не умерла?*

«Пам'ять»

*И надо мною одиночество
Возносит огненную плеть
За то, что древнее пророчество
Мне суждено преодолеть.*

«Одиночество»

У 1930-х рр. побачили світ переклади «Гамлета» М. Лозинського і Б. Пастернака. Останній, лауреат Нобелівської премії, сприйняв образ принца Датського глибоко особистісно. «Гамлет», писав він, – не драма безхарактерності, але драма обов'язку і самозречення. Гамлет обирається суддею свого часу і слугою майбутнього».

-Як ви розумієте ці слова?

Пастернак продовжує дану тему в програмовому вірші роману «Доктор Живаго».

9. Творче читання поезії підготовленим учнем

*Гул затих. Я вышел на подмости.
Прислонясь к дверному косяку,
Я ловлю в далёком отголоске
Что случится на моём веку.*

*На меня наставлен сумрак нóчи
Тысячью биноклей на осі.
Если только можно, Авва, Отче,
Чашу эту мимо пронеси.*

Я люблю Твой замысел упрямый

*И играть согласен эту роль.
Но сейчас идёт другая драма,
И на этот раз меня уволь.*

*Но продуман распорядок действий,
И неотвратим конец пути.
Я один, всё тонет в фарисействе.
Жизнь прожить — не поле перейти.*

Інтерактивна вправа «Займи позицію» (робота в групах)

Образ Гамлет дістав різні оцінки, іноді протилежні. Так, І.С. Тургенєв вважав, що Гамлет – «весь живе для самого себе, він егоїст, він скептик. І постійно вовтузиться й носиться із самим собою». Й.В. Гете, навпаки, переконаний, що Гамлет – «прекрасна, чиста, благородна, високоморальна людина». Пристаньте до однієї з трьох груп: 1-ша група – правильна думка Тургенєва, 2-га – правильна думка Гете, 3-тя – не визначився. Аргументуйте свою позицію.

VII. Підбиття підсумків уроку

1. Інтерактивна вправа «Мікрофон»

- Поясніть значення висловів:
- «Чи бути, чи не бути – ось питання»;
- «Звернув мені ти очі в глиб душі».

2. Завершальне слово вчителя

«Гамлет» – одна з найвідоміших трагедій Шекспіра. Дослідники творчості митця стверджують, що в історії немає іншого прикладу такої тривалої популярності п'єси, якої зажив «Гамлет». В українській літературі до образу Гамлета зверталися М. Старицький, П. Куліш, Л. Гребінка, в ХХ ст. – Ю. Клен і Г. Кочур. Таємниця такої зацікавленості нею – у філософській глибині й гуманістичній насназі цього твору. Морально-філософські мотиви трагедії розкриваються через образ головного героя Гамлета, принца датського. Кілька століть глядачі, читачі п'єси, дослідники намагаються розгадати загадку цього характеру: слабкий він чи сильний, підкоряється обставинам чи діє відповідно до своїх переконань. У монологів Гамлета порушено складні філософські питання: ким є людина, сильна вона чи слабка, чому людина не може досягти щастя й гармонії, у чому сенс людського буття, чому світ недосконалий, чи можлива перемога добра у цьому світі. Шекспір не дає на них остаточної відповіді, напевно, це й неможливо. Але його віра в людину, у її можливості створювати добро, протистояти злу – шлях до відповіді на них.

VIII. Домашнє завдання

- 1) Написати твір «Гамлет нашого сьогодення – який він?».
- 2) Виписати з тексту п'єси вислови, які стали афористичними.
- 3) Підготуватися до контрольної роботи за темою.